

AUTOREFERAT

1. Imię i Nazwisko:

Anna Paprocka-Lipińska

2. Wykształcenie i uprawnienia:

1985-1991 r. – Studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku;
dyplom lekarza.

1999 r. – Stopień naukowy doktora nauk medycznych w dziedzinie medycyny; praca doktorska pt: *Wpływ postępu w dziedzinie chirurgii na powstanie i kształtowanie się gdańskiej anestezjologii w latach 1945-1970*, promotor dr hab. med. prof. nzw GUM Janina Suchorzewska; recenzenci: prof. dr hab. med. Marian Kuś, prof. dr hab. Zbigniew Machaliński; stopień nadany uchwałą Rady Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Gdańsku

2010-2011 r. – dwuletnie studia podyplomowe: „Medycyna bólu”; Uniwersytet Jagielloński w Krakowie.

Specjalizacje:

1998 r. – tytuł specjalisty drugiego stopnia w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii, egzamin zdany z wyróżnieniem

2003 r. – tytuł specjalisty w zakresie medycyny ratunkowej

3. Praca zawodowa:

1991-2000 r. – asystent, starszy asystent, adiunkt w Katedrze i Klinice Anestezjologii i Intensywnej Terapii Akademii Medycznej w Gdańsku;

luty – październik 2000 r. – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpitale Gdańskie

2000 – 2013 r. – Katedra Medycyny Ratunkowej Akademii Medycznej w Gdańsku, adiunkt

2013 r. – adiunkt, następnie starszy wykładowca Zakładu Etyki Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, od maja 2016 r. - p.o. kierownik Zakładu Etyki Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

4. Działalność naukowa:

Od momentu podjęcia pracy na stanowisku asystenta naukowo-dydaktycznego w Katedrze i Klinice Anestezjologii i Intensywnej Terapii Akademii Medycznej w Gdańsku w 1992 r., oprócz działalności klinicznej prowadziłam pracę naukową i dydaktyczną. Moje zainteresowania naukowe związane były z anestezjologią. Po zdobyciu tytułu specjalisty drugiego stopnia w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii, jako lekarz anestezjolog, byłam członkiem dwóch interdyscyplinarnych zespołów wprowadzających nowe metody terapii – małoinwazyjne leczenie wad wrodzonych serca u dzieci oraz chemioterapii perfuzyjnej w hipertermii. Z tego okresu pochodzą pierwsze moje publikacje, jako współautora. Oprócz wyzwań współczesnej medycyny zainteresowały mnie początki rozwoju mojej specjalności zawodowej – anestezjologii, której pionierski okres w Polsce przypada na lata 50-te ubiegłego stulecia. Zająłam się próbą utrwalenia początków rozwoju anestezjologii w Gdańsku, co było tematem mojej pracy doktorskiej. W grudniu 1999 r. na podstawie pracy zatytułowanej: *Wpływ postępu w dziedzinie chirurgii na powstanie i kształtowanie się gdańskiej anestezjologii w latach 1945-1970*, uchwałą Rady Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Gdańsku uzyskałam stopień doktora nauk medycznych.

W 2000 r. podjęłam pracę w Katedrze Medycyny Ratunkowej. Prowadziłam zajęcia ze studentami w formie seminariów, ćwiczeń a także wykładów. Tematyka wykładów obejmowała, oprócz wiedzy z zakresu współczesnej medycyny ratunkowej, również historię resuscytacji oraz historię leczenia bólu. Rezultaty moich badań dotyczących procesu wprowadzania nowoczesnych metod resuscytacji opublikowałam w artykule zatytułowanym: *Ewolucja metod resuscytacji w latach 60- ubiegłego wieku* w „Polskim Merkuryszu Lekarskim” w 2003 r. Druga publikacja związana z tą tematyką ukazała się w latach późniejszych jako rozdział monografii zatytułowanej „Etyka w medycynie – wczoraj i dziś”, będącej utrwaleniem referatów wygłoszonych na konferencji o tym samym tytule, zorganizowanej w Gdańsku w dniach 26-28 września 2013 r. W rozdziale zatytułowanym: *Praktyczny wymiar humanizmu – geneza wprowadzenia procedury DNR (Do Not Resuscitate)* podjęłam temat rozwoju metod resuscytacji i generowanych w tym obszarze pierwszych problemów bioetycznych w Polsce i na świecie.

W październiku 2004 r. wystąpiłam na sesji naukowej *Pajęczyna czy penicylina*, towarzyszącej wystawie przygotowanej przez Muzeum Narodowe w Gdańsku oraz Zakład Historii i Filozofii Nauk Medycznych AM w Gdańsku pod tym samym tytułem. W

referacie zatytułowanym *Geneza i dzieje gdańskiej anestezjologii akademickiej w latach 1945-1970*, przedstawiłam proces wyłaniania się anestezjologii jako osobnej specjalności w strukturach akademickich w Gdańsku oraz opisałam dokonania pionierów gdańskiej anestezjologii akademickiej, ze szczególnym uwzględnieniem pionierskich osiągnięć doc. Karola Oppeln-Bronikowskiego. Referat został wydrukowany w 2005 r. w suplemencie nr 9 „Annales Academiae Medicae Gedanensis” wydanym z okazji jubileuszu 60-lecia Akademii Medycznej w Gdańsku. Współpraca z ówczesnym kierownikiem Zakładu Historii i Filozofii Nauk Medycznych AMG prof. Zbigniewem Machalińskim zaowocowała również prowadzeniem przeze mnie wykładów: „Historia anestezjologii i leczenia bólu” dla studentów II roku Wydziału Lekarskiego z Oddziałem Stomatologii w roku akademickim 2004/2005 oraz 2005/2006. W 2005 r. w monografii „Ludzie Akademii. Prace Zakładu Historii i Filozofii Medycyny AMG. Seria biograficzna”, opublikowany został biogram doc. Aleksandra Lewińskiego – wybitnego pioniera gdańskiej anestezjologii i medycyny bólu. Byłam pierwszym autorem tego opracowania.

W 2013 r. podjęłam zatrudnienie w Zakładzie Etyki Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (GUMed), skutkujące między innymi zakończeniem obowiązku pracy w systemie dyżurowym. Mogłam więcej czasu poświęcić na powrót do moich badań w dziedzinie historii medycyny. W 2013 roku przypadał jubileusz 10-lecia istnienia Zakładu Etyki GUMed, co skłoniło mnie do uporządkowania materiałów archiwalnych dotyczących działalności zakładu. W „Annales Academiae Medicae Gedanensis” opublikowałam artykuł zatytułowany *Wokół powstania i 10-lecia działalności Zakładu Etyki Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego*, w którym przedstawiłam wyniki moich badań dotyczących początków nauczania etyki zawodowej na naszej uczelni, a także najważniejsze fakty związane z tworzeniem Zakładu Etyki i jego działalnością w ciągu pierwszych dziesięciu lat istnienia.

W 2014 r. opublikowałam monografię zatytułowaną *Wpływ postępu w dziedzinie chirurgii na powstanie i kształtowanie gdańskiej anestezjologii w latach 1945-1970*, stanowiącą poprawioną i uzupełnioną o aktualny stan badań wersję mojej pracy doktorskiej.

W trakcie prac badawczych dotyczących rozwoju gdańskiej anestezjologii znalazłam wiele materiałów archiwalnych świadczących o znacznym wpływie rozwoju tej specjalności na rozwój specjalności chirurgicznych, zwłaszcza kardiochirurgii i torakochirurgii. Pewną dodatkową mobilizacją do zintensyfikowania prac badawczych w

tym obszarze był fakt, że na rok 2015 przypadał jubileusz 40-lecia kardiologii otwartego serca w Gdańsku. W trakcie kwerendy w nieuporządkowanych archiwach Katedry i Kliniki Kardiologii i Chirurgii Naczyniowej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego odnalazłam książkę napisaną w języku angielskim przez Christiaana Barnarda – światowej sławy kardiologa i pioniera przeszczepów serca. Książka opatrzona jest odręcznym wpisem autora – dedykacją dla Uniwersytetu Gdańskiego. Udało mi się ustalić, w jakich okolicznościach ta bezcenna dziś książka trafiła do Gdańska. W grudniowym numerze „Gazety AMG” z 2014 r. opublikowałam artykuł pt. *Historia pewnej dedykacji*, dotyczący losów tej pozycji.

W 2015 r. w monografii „Ludzie Akademii. Prace Zakładu Historii i Filozofii Medycyny AMG. Seria biograficzna” opublikowałam biogram jednego z pionierów gdańskiej kardiologii dr. Jerzego Pryczkowskiego oraz biogram prof. Edwarda Witka.

Początki rozwoju gdańskiej kardiologii opracowałam w recenzowanej monografii zatytułowanej *Zarys dziejów gdańskiej kardiologii w latach 1948-1987* zakreślając cezurę czasową od momentu zorganizowania II Kliniki Chirurgicznej AMG w 1948 roku do momentu powołania Katedry i Kliniki Kardiologii i Chirurgii Naczyniowej. W monografii opublikowanej w 2015 r. przedstawiłam najważniejsze fakty związane z wprowadzaniem nowych metod operacyjnych i nowych możliwości leczenia zabiegowego wad wrodzonych serca oraz przybliżyłam sylwetki pionierów tej nowej dziedziny. Jest to pierwsze opracowanie dziejów gdańskiej kardiologii w metodologii historycznej. Ważny jest rozdział opisujący wprowadzenie nowatorskiej metody kontrolowanej hipotermii w postaci unikatowego skafandra skonstruowanego przez ówczesnego kierownika zespołu anestezyjologicznego – doc. Karola Oppeln-Bronikowskiego. Użycie skafandra i bezpieczne obniżanie ciepłoty ciała otworzyło przed chirurgami nowe możliwości. Uzyskano w ten sposób wydłużenie czasu kontrolowanego zatrzymania krążenia na wykonanie niezbędnych procedur chirurgicznych. Czas ten wynosił od 8 do 10 minut. Doc. Karol Oppeln-Bronikowski wprowadził własną modyfikację metody kontrolowanej hipotermii po odbyciu szkolenia naukowego w Szpitalu Uniwersyteckim w Amsterdamie, u pionierki kardiologii pediatrycznej – prof. Doreen Vermeulen-Cranch. W Holandii uzyskiwano obniżenie ciepłoty ciała pacjenta przez zanurzenie w zimnej wodzie, natomiast doc. Oppeln-Bronikowski skonstruował gumowy skafander o podwójnych ścianach, pomiędzy którymi krążyła zimna woda. Taka modyfikacja pozwalała na uniknięcie przenoszenia znieczulonego pacjenta ze stołu operacyjnego do

specjalnej wanny. Pionierska metoda była więc nie tylko wygodniejsza dla personelu, ale przede wszystkim – zapewniała większe bezpieczeństwo pacjentom poddawanych operacjom kardiologicznym. Dokonania doc. Opełn-Bronikowskiego przedstawiłam dodatkowo w formie referatu pt. *Wkład doc. Karola Opełn-Bronikowskiego - specjalisty anestezyjologa, w rozwój kardiologii gdańskiej* na Jubileuszowej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej zorganizowanej przez Sekcję Historyczną Polskiego Towarzystwa Anestezyjologii i Intensywnej Terapii zorganizowaną w Krakowie w lutym 2016 r.

W październiku 2016 r. poprowadziłam spotkanie naukowo-szkoleniowe Oddziału Gdańsko-Pomorskiego Polskiego Towarzystwa Anestezyjologii i Intensywnej Terapii wygłaszając referat poświęcony historii anestezyjologii, w związku z przypadającą rocznicą 160-lecia wprowadzenia narkozy eterowej.

Podczas prowadzonych studiów nad początkami gdańskiej kardiologii natrafiłam na wiele przenikających się wątków związanych ze współpracą z ośrodkiem holenderskiej kardiologii w Amsterdamie, co w naturalny sposób skierowało moje zainteresowania naukowe na to zagadnienie. W polskich archiwach, w których dokonałam kwerendy, nie zachowało się zbyt wiele dokumentów, w związku z tym konieczne było nawiązanie kontaktu ze stroną holenderską. W 1972 roku dr Mirosława Narkiewicz wyjechała na roczny staż naukowy do Kliniki Torako- i Kardiologii szpitala Onze Lieve Vrouwe Gasthuis (OLVG) w Amsterdamie. Stroną zapraszającą był pionier holenderskiej kardiologii i torakologii prof. Anton Gründeman. Udało mi się nawiązać osobisty kontakt z synem wspomnianego pioniera - prof. Paulem Gründemanem, kierownikiem Centrum Eksperymentalnej Kardiorakologii i Chirurgii Naczyniowej Uniwersytetu Medycznego w Utrechcie. W archiwum rodziny Gründeman znalazło się wiele cennych dokumentów, na podstawie których udało się odtworzyć wiele ważnych, nieznanych dotąd faktów historycznych dotyczących współpracy polsko-holenderskiej na gruncie gdańskiej kardiologii. W 1974 r. szpital OLVG przekazał w darze, na wniosek prof. Antona Gründemana, nieużywaną już przez holenderskich lekarzy maszynę do krążenia pozaustrojowego Pemco. Użycie krążenia pozaustrojowego otworzyło nową kartę w rozwoju gdańskiej kardiologii – umożliwiło bezpieczne wykonywanie skomplikowanych operacji kardiologicznych w czasie zdecydowanie dłuższym, niż dotychczasowe 8-10 minut, osiąganym przez użycie hipotermii. Był to punkt zwrotny w rozwoju kardiologii w Gdańsku. Ze względu na znaczne koszty zakupu aparatury do

krążenia pozaustrojowego tylko kilka ośrodków w Polsce uzyskało wówczas wsparcie finansowe z budżetu państwa, a ośrodek gdański nie był jednym z nich. Dar w postaci aparatu do krążenia pozaustrojowego i późniejsza aktywna, systematyczna pomoc ze strony holenderskiej umożliwiła więc rozwój kardiologii również w gdańskim ośrodku. Udało się ustalić fakt, że podarowana przez Holendrów maszyna do krążenia pozaustrojowego Pemco była tym samym egzemplarzem, dzięki któremu zapoczątkowano kardiologię otwartego serca w Holandii, w szpitalu OLVG w Amsterdamie. W rodzinnym archiwum rodziny Gründeman odnalazły się między innymi oryginalne faktury zakupu przez Holendrów maszyny Pemco bezpośrednio od firmy w Cleveland, Ohio w 1958 roku. Opisałam te wydarzenia w osobnym artykule pt. *Beginnings of open-heart surgery in Gdansk: double role of the Pemco heart-lung machine and new facts about Dutch-Polish cooperation*, opublikowanym w czasopiśmie recenzowanym „Kardiologia i Torakochirurgia Polska” w 2016 r. Współpraca z prof. Paulem Gründemanem zaowocowała wydaniem recenzowanej monografii w języku angielskim zatytułowanej *Dutch roots in the foundation of open heart surgery in Gdańsk*. Monografia ukazała się w 2016 r. i została wydana przez Gdański Uniwersytet Medyczny. W swoim rozdziale, oprócz wydarzeń związanych z rozwojem kardiologii prof. Paul Gründeman opisał również polską rzeczywistość tamtych trudnych czasów, widzianą oczami gościa zza granicy. W monografii został przedstawiony także wątek holenderskiej pomocy humanitarnej realizowanej dzięki przedstawicielom środowiska medycznego w warunkach stanu wojennego.

W 2017 r. w ostatnim numerze czasopisma „Kardiologia i Torakochirurgia Polska” ukazała się napisana przeze mnie nota biograficzna pionierki gdańskiej kardiologii – prof. Mirosławy Narkiewicz: *Professor Mirosława Narkiewicz (1931-2017) – biographical note*.

Ostatnim, najświeższym wątkiem mojej pracy naukowej jest historia etyki zawodowej, ze szczególnym uwzględnieniem bioetyki. Dokonałam pogłębionej analizy oryginalnych tekstów kodeksów pojawiających się w zawodzie lekarza w Polsce od 1876 r. poszukując inspiracji dla współcześnie praktykującego lekarza. Artykuł zatytułowany *Czego możemy dowiedzieć się z lektury pierwszych kodeksów etyki lekarskiej* został opublikowany w „Polskim Merkuriuszu Lekarskim” w 2014 r. Kolejne moje opracowanie z zakresu historii etyki zawodowej ukazało się w 2016 r. jako rozdział monografii „Etyka w medycynie:

między teorią a praktyką” (pod redakcją naukową A. Paprockiej-Lipińskiej i Romana Budzińskiego). Rozdział nosi tytuł *Normy kodeksowe w Polsce na przestrzeni wieków*.

Studiując początki i rozwój nowych specjalności lekarskich, stanowiących o dokonującym się postępie w medycynie, rozszerzyłam perspektywę badawczą o pojawiające się wyzwania etyczne i bioetyczne w związku z nowymi możliwościami diagnostycznymi i terapeutycznymi. W artykule zatytułowanym *Wokół utworzenia pierwszej polskiej komisji bioetycznej*, opublikowanym w „Polskim Merkuriuszu Lekarskim” w 2014 r. opisałam rezultaty badań wyjaśniających okoliczności powstania pierwszej polskiej komisji bioetycznej w Akademii Medycznej w Gdańsku. W 2016 r. w „Polskim Merkuriuszu Lekarskim” opublikowałam artykuł *Wokół wprowadzenia kryteriów śmierci mózgowej w Polsce w 1984 roku*, w którym przedstawiłam rezultaty moich badań przeprowadzonych w obszarze formułowania nowych kryteriów śmierci osobniczej człowieka w polskiej rzeczywistości. W październiku 2017 roku na Kongresie Polskiego Towarzystwa Transplantacyjnego przedstawiłam w postaci plakatu swoją pracę zatytułowaną *Wyzwania bioetyczne w transplantologii z historycznej perspektywy*.

Jestem kierownikiem pracy statutowej Zakładu Etyki Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, której projekt zakłada opracowanie początków bioetyki w Polsce w warunkach państwa totalitarnego.

5. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zmianami Dz. U. 2016 r. poz. 1311)

Tytuł osiągnięcia naukowego:

„Powstanie i rozwój lecznictwa bólu przewlekłego w Polsce w latach 1945-1991”

Autor, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy:

Anna Paprocka-Lipińska, Gdańsk 2017.

Wydawnictwo: Gdański Uniwersytet Medyczny, Dział Wydawnictw

Recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. med. dr h.c. Teofan Domżał, prof. dr hab. med. Jerzy Garstka

Monografia przedstawia początkowy okres rozwoju leczenia bólu przewlekłego w Polsce na tle rozwoju leczenia bólu przewlekłego na świecie. Jest to pierwsze opracowanie tego tematu w metodologii historycznej. Ból, jak twierdził światowy pionier leczenia bólu przewlekłego prof. John Bonica, jest najczęstszym z powodów, z którym pacjent zgłasza się do lekarza. Mimo, że ból od początku historii ludzkości stanowił przedmiot prób leczenia i dociekań naukowych, to dopiero w drugiej połowie XX w. zaistniały warunki do jego kompleksowej i skutecznej terapii. Lekarze praktycy reprezentujący różne specjalności oraz naukowcy z dziedziny fizjologii, biochemii, patologii, farmakologii wypracowali, opierając się na naukowych przesłankach nowoczesną koncepcję bólu, rozdzielając przede wszystkim zagadnienie bólu ostrego od bólu przewlekłego. W 1974 roku powstało towarzystwo naukowe – International Association for the Study of Pain (IASP) propagujące wiedzę na temat bólu i konieczności jego leczenia w wyspecjalizowanych ośrodkach oraz promujące badania naukowe w tym zakresie. Przedstawiciele dwóch specjalności lekarskich zajmują się w sposób szczególny zagadnieniem bólu. Są nimi anestezjologowie i neurologowie. Prowadząc studia nad historią anestezjologii znalazłam wiele wątków dotyczących leczenia bólu przewlekłego. Opracowując biogram doc. Aleksandra Lewińskiego znalazłam liczne dowody jego współpracy z ówczesnymi autorytetami w dziedzinie medycyny bólu ze Stanów Zjednoczonych. Szczególnie ważna i motywująca do podjęcia pogłębionych studiów nad tematyką leczenia bólu w Polsce była odnaleziona informacja o pierwszym międzynarodowym sympozjum naukowym w Europie Wschodniej poświęconym wyłącznie tematyce bólu, jakie odbyło się w Gdańsku w maju 1978 roku. Sympozjum „Ból i jego leczenie” zostało zorganizowane z inicjatywy doc. Aleksandra Lewińskiego przez Akademię Medyczną w Gdańsku, Sekcję Badania i Leczenia Bólu Towarzystwa Anestezjologów Polskich (TAP) oraz Gdański Oddział Towarzystwa Anestezjologów Polskich. W sympozjum uczestniczyli niemal wszyscy ówcześni pionierzy leczenia bólu przewlekłego o uznanej światowej renomie, na czele z prezesem Międzynarodowego Towarzystwa Badania Bólu (IASP) prof. Johnem Boniką.

W monografii opisałam proces wyłaniania się leczenia bólu przewlekłego, jako specjalnego obszaru działalności lekarskiej oraz zwróciłam uwagę na kluczowe wydarzenia, które odegrały znaczącą rolę w rozwoju tej dziedziny. Pomocne okazało się moje doświadczenie zawodowe – po ukończeniu dwuletnich studiów podyplomowych „Medycyna bólu” na Uniwersytecie Jagiellońskim, podjęłam dodatkową pracę w poradni

leczenia bólu. Niezwykle ciekawe dla mnie, lekarza praktyka, było zestawienie wyników dociekań naukowych dotyczących wprowadzania poszczególnych metod diagnostyki i leczenia bólu z aktualnymi możliwościami, jakimi dysponuje lekarz we współczesnej poradni leczenia bólu. Zakreśliłam cezurę czasową od 1945 roku, kiedy po zakończeniu wojny na nowo zaistniały warunki do rozwoju medycyny, do 1991 roku, w którym powstało Polskie Towarzystwo Badania Bólu i rozpoczął się nowy okres polskiego leczenia bólu przewlekłego.

W trakcie badań napotkałam na liczne trudności wynikające z fragmentaryczności źródeł archiwalnych i ich znacznego rozproszenia. Przeprowadziłam kwerendy m. in. w archiwach wybranych polskich uczelni medycznych, w których powstawały pierwsze poradnie leczenia bólu przewlekłego. Nie zawsze udawało się odnaleźć dokumenty założycielskie tych nowo powstających struktur. Przy okazji prac badawczych zauważyłam, że niektóre ważne dokumenty nie są odpowiednio zarchiwizowane i nadal pozostają w prywatnych zbiorach, jak np. dokumenty założycielskie Polskiego Towarzystwa Badania Bólu, które spoczywają w szafie w gabinecie emerytowanego prof. Jerzego Garstki na terenie Kliniki Ortopedii w Poznaniu. Polskie Towarzystwo Badania Bólu świętowało w ubiegłym roku swoje 25-lecie istnienia i do tej pory nie uporządkowano ważnych materiałów i nie stworzono archiwum.

Wykorzystałam odnalezione cenne materiały z prywatnych zbiorów żyjących świadków oraz pionierów leczenia bólu. Udało się zgromadzić wiele ważnych fotografii, jak np. pamiątkową fotografię uczestników pierwszego polskiego kursu „Ból i jego zwalczanie”, zorganizowanego dla lekarzy w Warszawie w 1977 roku. Na tej fotografii zidentyfikowano m. in. dr Macieja Borzęckiego – kierownika kursu. Jest to szczególnie cenna fotografia, ponieważ ani w aktach osobowych, ani w innych materiałach archiwalnych nie udało się odnaleźć innych jego zdjęć.

Pierwsze rezultaty moich badań przedstawiłam na jubileuszowym Zjeździe Polskiego Towarzystwa Badania Bólu, jaki odbył się w Gdańsku we wrześniu 2016 r. Organizatorzy Zjazdu zwrócili się do mnie z prośbą o zorganizowanie i poprowadzenie sesji historycznej. Zaproponowałam tytuł sesji: „Leczenie bólu przewlekłego w Polsce – pionierzy, historyczne fakty i ważne wydarzenia”. Udało mi się zmotywować do wystąpienia jednego z pionierów polskiej medycyny bólu – prof. Jerzego Garstkę oraz jednego z założycieli i obecnego prezesa Polskiego Towarzystwa Badania Bólu – prof. Jana Dobrogowskiego. Na sesji przedstawiłam referat zatytułowany: *Wkład docenta*

Aleksandra Lewińskiego w rozwój leczenia bólu w Polsce. Tekst referatu następnie opracowałam w formie do druku w czasopiśmie „Ból” 2016 r.

W monografii zwróciłam uwagę na fakt, że polscy pionierzy leczenia bólu przewlekłego z dziewięciu ośrodków akademickich wyraźnie zaistnieli na arenie międzynarodowej. Byli zapraszani jako eksperci do prowadzenia sesji na międzynarodowych kongresach naukowych poświęconych tematyce bólu i publikowali swoje prace w prestiżowych czasopismach naukowych za granicą. Wielu polskich lekarzy było członkami Międzynarodowego Towarzystwa Badania Bólu (IASP). Dr Bolesław Rutkowski, założyciel pierwszej polskiej poradni leczenia bólu w Gliwicach, został poproszony o napisanie rozdziału dotyczącego przezskórnej stymulacji elektrycznej w amerykańskiej monografii *Pain Control with Transcutaneous Electrical Neuro Stimulation (T.E.N.S.). Principles and Practice*, opublikowanej w USA pod redakcją Roberta A. Erseka w 1981 r. Dr Rutkowski występował na międzynarodowych sympozjach jako uznany ekspert w dziedzinie przezskórnej elektrostymulacji. Ośrodek Gliwicki brał udział w badaniach poprzedzających wprowadzenie na świat tzw. drabiny analgetycznej w leczeniu bólu przewlekłego w chorobie nowotworowej. Doc. Aleksander Lewiński z Akademii Medycznej w Gdańsku prowadził pionierskie badania eksperymentalne w zakresie bólu przewlekłego. Swoją wiedzę i doświadczenia w zakresie terapii bólu prezentował m. in. w Uniwersyteckim Centrum Medycznym w Nowym Jorku, gdzie w 1977 roku przebywał jako *visiting professor*.

Z inicjatywy doc. Lewińskiego w 1976 r. powstała Sekcja Badania i Leczenia Bólu Towarzystwa Anestezjologów Polskich, pierwsza struktura naukowa skupiająca polskich lekarzy zainteresowanych w sposób szczególny zagadnieniem bólu przewlekłego. Druga struktura powstała w ramach Towarzystwa Neurologów Polskich. Była to Sekcja Badania i Zwalczania Bólu, powołana z inicjatywy prof. Teofana Domżała. Prof. Domżał był również inicjatorem powołania i później przez wiele lat przewodniczącym Komisji Patofizjologii Bólu Komitetu Nauk Neurologicznych Polskiej Akademii Nauk.

W kwietniu 1990 r. na IV Światowym Kongresie Bólu w Adelaide (Australia) powołano Tymczasowy Polski Oddział Międzynarodowego Towarzystwa Badania Bólu (Provisional Polish Chapter of IASP), którego członkami zostali lekarze zajmujący się zagadnieniem bólu w Polsce. Warunkiem utworzenia struktury pełnoprawnej czyli Polskiego Oddziału IASP było powołanie w Polsce towarzystwa naukowego, zajmującego się wyłącznie zagadnieniami związanymi z bólem. Dzięki inicjatywie prof. Jerzego

Garstki, udało się takie towarzystwo powołać w 1991 roku. W materiałach archiwalnych odnalazłam protokół z zebrania, na którym powołano Polskie Towarzystwo Badania Bólu z listą członków-założycieli. Ich nazwiska zamieściłam w swojej monografii.

O recenzje wydawnicze poprosiłam dwóch polskich pionierów leczenia bólu przewlekłego: wybitnego neurologa, prof. dr hab. med. dr h.c. Teofana Domżała oraz prof. dr hab. Jerzego Garstkę – pioniera polskiej anestezjologii. Przeczytanie manuskryptu było dodatkową okazją do wspomnień dla obu pionierów i jeszcze na tym etapie udało się odnaleźć parę cennych fotografii, jak np. pamiątkową fotografię uczestników I Konferencji Sekcji Badania i Zwalczania Bólu Towarzystwa Neurologów Polskich w Baranowie Sandomierskim w 1981 r.

Przed publikacją książki naniósłłam sugerowane przez obu recenzentów uzupełnienia i poprawki.

Anne Paprocka-Lipini'ska